

Den forenklete registrerings- og rapporteringsordningen vil kreve kvartalsvis rapportering av merverdiavgiften, og den registrerte vil unntas fra plikten til å utstede salgsdokumentasjon etter bokføringsregelverket.

Tollfritak og forenklet tollbehandling

For å sikre at VOSC-ordningen skal være effektiv, foreslås to sentrale endringer i tollregelverket. For det første et fritak fra plikten til å svare toll på varer som er omfattet av ordningen. For det andre et fritak fra plikten til å deklare varen på ordinær måte overfor tollmyndighetene ved innførselen. Sistnevnte gjelder varer hvor merverdiavgift er forhåndsbetalt gjennom VOSC-ordningen. Det skal utarbeides et system for merking av forsendelsene, som inneholder den nødvendige

dokumentasjonen som tollmyndighetene trenger for å kontrollere at det faktisk er betalt merverdiavgift av varen. Fritaket fra deklarasjonsplikten skal motvirke at speditørene og transportørene påføres kostnader knyttet til å deklare varen, som veltes over på forbrukeren i form av gebyrer.

Avsluttende merknader

Departementets forslag har et vidt nedslagsfelt og får i prinsippet betydning for alle utenlandske aktører som selger eller tilrettelegger for salg av varer med lav verdi til forbrukere i Norge. Også norske aktører som har innrettet sin virksomhet ved å selge varer med verdi under kr 350 fra varelager i utlandet, vil bli påvirket, i det den potensielle avgiftsbesparelsen ved en slik struktur bortfaller. For varer som er tollbelagte, eksempelvis klær,

kan det imidlertid fortsatt være fordelaktig å strukturere virksomheten slik at man benytter VOSC-ordningen.

Det fremgår av lovforslaget at flere elementer av stor praktisk betydning for anvendelsen av reglene vil fastsettes i forskrift. Dette omfatter bl.a. hvem som er avgiftssubjekt når flere aktører er involvert i varesalget, regler som forenkler tilbyders oppgave med å avklare om kjøper er forbruker eller ikke, ansvarsbegrensning for plattformere som ikke mottar nødvendig dokumentasjon fra bakenforliggende selger, samt regler om tidfesting og rapportering av merverdiavgiften. Det er altså en del detaljer som skal på plass før reglene kan tre i kraft, noe som det er indikert tidligst vil skje fra og med 1. april 2020.

Skattemessig klassifisering:

Verdipapirfond og andre typer fond

I artikkelen ser vi først på klassifiseringen av fond for skatteformål. Deretter ser vi på viktige forskjeller i beskatning av verdipapirfond og alternative investeringsfond. Til slutt illustreres enkelte forskjeller med eksempler.

Advokat
Daniel Nygaard Nyberg
BAHRs markedsgruppe for kapitalforvaltning og private equity

Advokatfullmektig
Andreas Gard Owing
BAHRs markedsgruppe for kapitalforvaltning og private equity

Advokat
Camilla Jøtun
BAHRs markedsgruppe for kapitalforvaltning og private equity

Advokat
Peter Hammerich
Partner og leder for BAHRs markedsgruppe for kapitalforvaltning og private equity

Norske skatteregler skiller mellom verdipapirfond og andre fond (herunder alternative investeringsfond, AIF). Mens et AIF og dets investorer

skattlegges etter skattelovens ordinære regler (avhengig av hvordan fondet og investorene er organisert), gjelder det flere særregler for beskatning av verdi-

papirfond og dets investorer. Det er derfor viktig å avgjøre om fondet for skatteformål skal klassifiseres som et verdipapirfond, eller ikke. Dette er tema i en nylig avsagt dom fra Høyesterett, den såkalte SIPE-dommen.

Skattemessig klassifisering av fond

Særreglene om beskatning av verdipapirfond og dets andelshavere følger av skatteloven § 10–20. Denne bestemmelsen inneholder ingen definisjon av

Skattemessig klassifisering av verdipapirfond og andre typer fond

Norske skatteregler skiller mellom verdipapirfond og andre fond (herunder alternative investeringsfond, AIF). Et AIF og dets investorer skattlegges etter skattelovens ordinære regler (avhengig av hvordan fondet og investorene er organisert), mens verdipapirfond og deres investorer skattlegges etter spesialregler. Avhengig av hva fondet investerer i og om investoren er et selskap eller en person, vil klassifiseringen kunne få stor betydning for beskatningen. Klassifisering er uproblematisk når fondet er organisert etter norske regler, men kan være vanskeligere når man står overfor et utenlandsk fond.

Høyesterett har nylig avsagt en dom som gjaldt spørsmålet om et utenlandsk fond skulle klassifiseres som et verdipapirfond for norske skatteformål. Dommen endrer ikke tidligere praksis, det er fremdeles kravet om tilstrekkelig hyppig innløsningsadgang som ofte vil avgjøre klassifiseringsspørsmålet. Etter artikkelforfatternes syn kreves det innløsningsadgang minimum én gang hvert kalenderår for at et fond, som ellers oppfyller vilkårene, skal anses som et verdipapirfond for norske skatteformål. Kravet om innløsningsadgang én gang hvert kalenderår gjelder både muligheten til å fremme innløsningskrav og å få gjennomført faktisk innløsning i henhold til kravet.

begrepet «verdipapirfond». Spørsmålet blir derfor: Hvilke krav må være oppfylt for at en enhet for skatteformål skal anses som et verdipapirfond, slik at spesialreglene kommer til anvendelse?

Klassifisering er normalt uproblematisk ved investering i fond etablert i Norge, fordi anvendelsen av skattereglene da følger fondets organisering (enten er fondet organisert som et verdipapirfond og underlagt reglene i verdipapirfondloven eller så er det organisert på en annen måte og normalt ansett som et AIF underlagt reglene i AIF-loven). Unntak kan tenkes i spesialtilfeller, f.eks. dersom fondet materielt er et verdipapirfond ulovlig organisert som noe annet, men dette går vi ikke nærmere inn på her. Vi avgrenser også mot investeringselskaper, mv. som verken oppfyller vilkårene for å være fond etter verdipapirfondloven eller AIF-loven.

Problemene oppstår når man står overfor et utenlandsk fond. Først og fremst er dette en aktuell problemstilling når norske investorer skal beskattes for avkastning fra utenlandske fond, men også dersom et utenlandsk fond anses som skattemessig hjemmehørende i

Norge og dermed følger norske skatteregler. Sistnevnte var tilfellet som ble behandlet i SIPE-dommen.

Når er utenlandske fond (hjemmehørende i Norge) et verdipapirfond?

I SIPE-dommen (HR 2019–1726-A) behandlet Høyesterett spørsmålet om hvorvidt et utenlandsk fond skulle klassifiseres som verdipapirfond etter norske skatteregler. Saken gjaldt fondet Storebrand Private Equity V (SIPE V), etablert som et «mutual fund» etter lovgivningen på Cayman Islands. SIPE V var skattemessig hjemmehørende i Norge ettersom alle ledelsesfunksjoner ble utført her.

Fondet investerte i private equity-fond og hadde gjennom de underliggende strukturene realisert gevinster som falt utenfor fritaksmetoden. SIPE V ønsket å bli beskattet som et verdipapirfond, slik at en gunstig fritaksregel for gevinster på aksjer i selskaper utenfor EØS kom til anvendelse (denne kommer vi tilbake til nedenfor). Etter tap i skatteklagenemnda og tingretten, fikk SIPE V medhold i lagmannsretten og Høyesterett (dog med noe ulik begrunnelse).

Høyesteretts vurdering

Høyesterett la til grunn at utgangspunktet for det skattemessige verdipapirfondsbegrepet måtte være verdipapirfondlovens definisjon av verdipapirfond. I denne loven (§ 1–2 (1) nr. 1) defineres verdipapirfond som en:

«... selvstendig formuesmasse oppstått ved kapitalinnskudd fra en ubestemt krets av personer mot utstedelse av andeler i fondet og som for det vesentlige består av finansielle instrumenter og/eller innskudd i kredittinstitusjon.»

Av vilkårene som inngår i definisjonen, var det kun vilkåret om at fondet må rette seg mot «en ubestemt krets av personer» som Høyesterett vurderte konkret. Fondet hadde et minste tegningsbeløp på NOK 500 000, var ikke markedsført utad og kommitteringer kunne nektes uten nærmere begrunnelse. Høyesterett la avgjørende vekt på at fondet formelt sett var åpent for enhver med tegningsbeløpet og kom enstemmig (under tvil) til at vilkåret var oppfylt. Dette viser at det skal relativt lite til for å oppfylle vilkåret om å rette seg mot en «ubestemt krets» og det vil i praksis være oppfylt i de aller fleste fondsstrukturer.

Det mer interessante spørsmålet Høyesterett tok stilling til, var om det var tilstrekkelig å oppfylle vilkårene som inngår i verdipapirfondlovens definisjon for å anses som et verdipapirfond etter skatteloven, eller om det kreves noe utover dette. Her delte retten seg i et flertall og et mindretall (3–2).

Mindretallet mente at det må gjøres en bredere vurdering og at det måtte være avgjørende om fondet faktisk var gitt tillatelse av Finanstilsynet og dermed regulert av reglene i verdipapirfondloven (se dommens avsnitt 148 sett i sammenheng med avsnitt 145). Flertallet mente på sin side at det var tilstrekkelig at SIPE V oppfylte de relevante vilkårene i definisjonen i verdipapirfondloven § 1–2 (1) nr. 1 (se dommens avsnitt 84).

Resultatet ble dermed at SIPE V ble ansett som et verdipapirfond og kunne påberope seg skattefritaket.

Hva innebærer avgjørelsen?

Spørsmålet blir så: Hvor vidt favner det skatterettslige verdipapirfondbegrepet etter SIPE-dommen? Dette er et betimelig spørsmål, da man i tidligere praksis ikke bare har vurdert om fondet retter seg mot en ubestemt krets og investerer i finansielle instrumenter, men også om investorene har tilstrekkelig hyppig adgang til å innløse sine andeler i fondet. Sistnevnte vilkår fremgår ikke direkte i definisjonen i verdipapirfondloven § 1–2 (1) nr. 1, men følger av lovens § 4–12.

Man kan så spørre seg – innebærer flertallets uttalelse om at det skatterettslige verdipapirfondbegrepet «må forstås som fond som faller inn under legaldefinisjonen i verdipapirfondloven § 1–2 første ledd nr. 1» (dommens avsnitt 84), at kravet om innløsningsadgang (som ikke fremgår direkte av denne definisjonen) ikke lenger er relevant ved den skattemessige klassifiseringen av fondet?

Kravet om innløsningsadgang gjelder fremdeles

Vi mener dette ikke er tilfellet. Derksom en kun skal se på om fondet retter seg mot en «ubegrenset krets» og investerer i finansielle instrumenter, omfatter det en svært variert og bred gruppe fond som ikke likestilles finansregulatorisk, og det kan verken være meningen eller riktig.

Det kan for det første argumenteres for at kravet om innløsningsrett kan innfortolkes i formuleringen «utstedelse av andeler», se Rósen i «Verdipapirfondloven med kommentarer» (2015), s. 47.

For det andre ble ikke kravet om innløsning satt på spissen i den aktuelle saken, ettersom SIPE V hadde innløsningsadgang for deltakerne (til 75 % av NAV) (dommens avsnitt 6). Innløsningsadgang som et grunnleggende kjennetegn for verdipapirfond kom-

menteres også i dommens avsnitt 60 hvor flertallet uttaler følgende:

«SIPE V foretar fellesinvesteringer i finansielle instrumenter. Fondet har regler om innløsning av andelene som i denne sammenheng, etter mitt syn, må anses å tilfredsstillende de grunnleggende kriteriene for i det hele tatt å være et verdipapirfond.»

Vår oppfatning er derfor at dommen ikke kan tolkes slik at vilkårene for når et fond anses som et verdipapirfond for skatteformål er endret. Avsnittet sitert ovenfor viser tvert imot at tilstrekkelig hyppig innløsningsadgang er et grunnleggende krav for å være et verdipapirfond.

Hvor hyppig innløsningsadgang kreves?

Med dette som bakgrunn blir det egentlige spørsmålet i klassifiseringsvurderingen – hvor hyppig innløsningsadgang kreves for at et fond skal anses som et verdipapirfond for norske skatteformål?

Etter verdipapirfondloven skal andels- haverne som utgangspunkt kunne innløse andeler i verdipapirfond minst to ganger pr. måned, jf. verdipapirfondloven § 4–12 første ledd (med oppgjør senest to uker etter at kravet om innløsning er fremsatt, jf. sjetted ledd). For verdipapirfond av typen «spesialfond» kan retten begrenses til innløsning minst én gang pr. kalenderår, jf. verdipapirfondloven § 7–5 andre punktum.

Spesialfond kan fastsette større restriksjoner i innløsningsadgangen etter samtykke fra Finanstilsynet, jf. § 7–5 siste punktum (og dermed likevel få status som verdipapirfond). Etter vår kjennskap har Finanstilsynet så langt ikke gitt noe fond samtykke til å fra- vike § 7–5 andre punktum, og en hypotese om hva Finanstilsynet kunne tenkes å samtykke til, kan etter vår oppfatning ikke ha betydning for den skattemessige vurderingen.

Ovennevnte innebærer etter vårt syn at fond som gir sjeldnere innløsningsadgang enn én gang pr. kalenderår, ikke

anses som verdipapirfond for norske skatteformål. Samtidig bør en nok ikke legge seg helt opp eller ned mot grensen på ett år når man etablerer et fond, dersom en ønsker å være sikker på at en oppnår planlagt skattemessig klassifisering.

Faktisk innløsning må skje i tidsmessig nærhet til fremsettelse av innløsningskravet

Et videre spørsmål er hvordan kravet om at fondet skal være åpent for innløsning minst én gang pr. kalenderår stiller seg når fondet er åpent for innløsning én eller flere ganger pr. år, samtidig som innløsning forutsetter at krav om innløsning fremsettes lengre tid i forveien (f.eks. to år).

Formålet med innløsningsadgangen er å sikre en viss likviditet knyttet til eie av andeler i verdipapirfond. Etter vårt syn ville formålet med kravet til minst én innløsningsadgang pr. kalenderår vært illusorisk hvis fondet samtidig stod fritt til å bestemme hvor lang tid det skal gå mellom fremsettelse av innløsningskravet og faktisk gjennomføring av innløsningen. Kravet til minimum én innløsningsadgang pr. kalenderår må derfor etter vårt syn gjelde både muligheten til å fremme innløsningskrav og å få gjennomført faktisk innløsning i henhold til kravet. Det er altså ikke tilstrekkelig at andelseier har rett til å fremme et innløsningskrav i løpet av et kalenderår, hvis dette ikke også gir rett til faktisk innløsning i tidsmessig nærhet til fremsettelsen av kravet.

Vi finner støtte for ovennevnte syn i forarbeidene til forgiengeren til verdipapirfondloven § 7–5 (verdipapirfondloven av 1981 § 6–9a), Ot.prp. nr. 36 (2007–2008), s. 46–47. Det forutsettes her at spesialfond skal være åpne for fremsettelse av innløsningskrav minst én gang pr. kalenderår, og at spesialfond normalt må kunne gjennomføre innløsning innen to uker med mindre det foreligger ekstraordinære forhold. Dette må innebære at et fond som gjennomfører innløsning minst én gang pr. kalenderår, men som forutsetter at andelseiere fremsetter

krav om innløsning i lang tid forut for faktisk gjennomføring av innløsningen, ikke kan klassifiseres som verdipapirfond for skatteformål.

Skatt på investering i verdipapirfond og alternativt investeringsfond

Videre i artikkelen skal vi se nærmere på konsekvensene av klassifiseringen av fondet, nærmere bestemt hvilke forskjeller som gjelder for beskatning av verdipapirfond og alternative investeringsfond. Vi vil først se nærmere på beskatningen av selve fondet og deretter på beskatningen av investorene i fondet. Til slutt illustreres enkelte av forskjellene med eksempler.

Skatt på fondsnivå

Selvstendige skattesubjekter

Reglene om beskatning på fondsnivå er kun aktuelle for fond som er skattemessig hjemmehørende i Norge. Dersom fondet er skattemessig hjemmehørende i et annet land, gjelder skattereglene i dette landet for beskatningen på fondsnivå. I det følgende tar vi derfor utgangspunkt i beskatningen av et norsk verdipapirfond kontra et alternativt investeringsfond etablert som et norsk aksjeselskap. Vi ser ikke på alternative investeringsfond etablert som transparente selskaper for norske skatteformål (f.eks. indre selskap eller kommandittselskap). Både verdipapirfond og alternative investeringsfond (AS) er selvstendige skattesubjekter. Det innebærer at begge fondstyper beskattes for sine inntekter og kostnader, samtidig som det ikke skjer noen beskatning av investorene før eventuell utdeling av utbytte eller realisasjon av fondsandeler/aksjer.

Fritaksmetoden

Både verdipapirfond og aksjeselskaper er omfattet av fritaksmetoden som subjekt. Fritaksmetoden innebærer at kun 3 % av utbytte på kvalifiserende investeringer er gjenstand for 22 % beskatning (som gir en effektiv beskatning på 0,66 %), mens gevinst på slike investeringer er fullt ut skattefrie. Tap er tilsvarende ikke fradragsberettiget.

Aksjer og andeler i utenlandske selskaper er omfattet av fritaksmetoden hvis selskapet enten er hjemmehørende (a) innenfor EØS (hvis hjemmehørende i et lavskatteland gjelder et tilleggsvilkår om at selskapet må anses reelt etablert og driver reell økonomisk virksomhet innenfor EØS), eller (b) i et normal-skatteland utenfor EØS og fondet over en sammenhengende periode på minst to år eier minst ti prosent av både aksjekapital og stemmer som kan avgis på generalforsamlingen i de aktuelle selskapene (porteføljeunntaket).

Reelt etablert-vurderingen for selskaper hjemmehørende i et lavskatteland innenfor EØS er sammensatt og kriteriene er utviklet gjennom EU-domstolens praksis. Hovedtemaet er om etableringen av selskapet innenfor EØS kan anses som et rent kunstig arrangement og formålet hovedsakelig er å unngå skatt. Hvis selskapet ikke anses som reelt etablert, vil resultatet være at utbytte og gevinst beskattes fullt ut med den alminnelige skattesatsen på 22 %. Samtidig vil det ikke gis fradrag for tap, til tross for at gevinst er skattepliktig. Denne asymmetrien er tilsiktet og begrunnet i behovet for å hindre regeltilpasninger.

Det er to særregler som skiller verdipapirfond og alternative investeringsfond (aksjeselskaper) skattemessig.

Fritaksregelen

For det første nyter verdipapirfond godt av et særskilt unntak fra skatt på gevinst ved realisasjon av aksjer i selskaper hjemmehørende i land utenfor EØS. Tilsvarende er ikke tap på slike aksjer fradragsberettiget. Dette unntaket omtales i det følgende som fritaksregelen.

Fritaksregelen gjelder uavhengig av om selskapet det er investert i er hjemmehørende i lavskatteland og uavhengig av om investeringen ville vært omfattet av porteføljeunntaket i fritaksmetoden. Selv om fritaksregelen dermed rekker videre enn fritaksmetoden, er det likevel en del begrensninger som en bør være oppmerksom på.

Fritaksregelen gjelder bare ved realisasjon, ikke for utbytteutdelinger. Utbytte vil derfor kun være (tilnærmet) skattefritt hvis det er omfattet av fritaksmetoden. For investeringer utenfor EØS forutsetter dette som nevnt både at det underliggende selskapet ikke er hjemmehørende i et lavskatteland, og ikke er omfattet av porteføljeunntaket.

Fritaksregelen omfatter heller ikke aksjederivater. Derivater er på den annen side omfattet av fritaksmetoden så lenge de underliggende aksjene er kvalifiserende under fritaksmetoden.

Videre gjelder fritaksregelen, etter sin ordlyd, ikke for investeringer i selskaper innenfor EØS. For slike investeringer gjelder isteden fritaksmetoden på vanlig måte. Det betyr at dersom fondet gjør investeringer i lavskatteland utenfor EØS, gjennom et EØS-selskap som ikke anses som reelt etablert og å drive reell økonomisk virksomhet innenfor EØS, så vil gevinster være skattepliktige for verdipapirfondet. Verdipapirfond bør derfor (i alle fall fra et skatteståsted) søke å unngå investeringer utenfor EØS gjennom EØS-selskaper hjemmehørende i lavskatteland. Denne rettsstilstanden fremstår ikke som tiltenkt fra lovgivers side og man kan spørre seg – dersom selskapet det er investert i ikke anses reelt etablert innenfor EØS, bør ikke fritaket for investeringer utenfor EØS uansett komme til anvendelse? Det kan også reises spørsmål om en slik ugunstig behandling av investeringer i selskaper innenfor EØS sammenlignet med selskaper utenfor EØS er i samsvar med Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.

Fradragsrett for utdelinger

For det andre kan verdipapirfond kreve skattemessig fradrag for utdelinger til sine andelshavere i den grad utdelingene skatlegges som renteinntekter hos andelshaverne. Dette har sammenheng med at andelshaverne i et norsk verdipapirfond i utgangspunktet må behandle utdelinger fra et verdipapirfond som henholdsvis aksje- og renteinntekter i samme forholdstall

som verdipapirfondets portefølje består av henholdsvis aksjer/andeler og andre verdipapirer. Motsatt vil et alternativt investeringsfond (i form av norsk aksjeselskap) ikke ha fradragsrett for utdelinger til sine aksjonærer, men utdelingene klassifiseres fullt ut som aksjeinntekter på aksjonærenes hender uavhengig av fondets porteføljesammensetning (dette omtales nærmere nedenfor).

Bakgrunnen for særreglene

Som gjennomgangen viser, er verdipapirfond i større grad enn et aksjeselskap fritatt for beskatning på fondsnivå grunnet de to særreglene. Begrunnelsen for disse reglene er at man søker å unngå beskatning på fondsnivå, siden dette kan gjøre det mindre gunstig for investorene å investere gjennom verdipapirfondet enn å investere direkte i det underliggende instrumentet. I tillegg gjelder det ofte tilsvarende (eller mer gunstige) fritaksregler for verdipapirfond hjemmehørende i utlandet, og dermed er regler om skattefritak på fondsnivå nødvendige for å gjøre norske verdipapirfond konkurransedyktige. Som det fremgår nedenfor er det likevel ikke slik at investeringer via verdipapirfond alltid kommer så positivt ut når man ser på samlet beskatning på fonds- og investornivå. Dette gjelder særlig hvis man sammenligner norske fond med utenlandske fond.

Skatt på investornivå

Klassifisering avgjør

I det følgende skal vi se nærmere på hvordan beskatningen av norske investorer kan variere avhengig av om fondet klassifiseres som et verdipapirfond eller ikke.

På samme måte som vi har særregler for beskatning av verdipapirfond skattemessig hjemmehørende i Norge, har vi særregler for beskatning av norske investorer i verdipapirfond. Klassifiseringen av fondet påvirker med andre ord beskatningen av avkastningen som tilflyter investorene. Klassifiseringsspørsmålet er langt mer aktuelt i forbindelse med beskatningen av investorene enn ved beskatningen av fondet, fordi de norske reglene om beskatningen på investornivå gjelder uavhengig av om fondet anses skattemessig hjemmehørende i Norge eller ikke.

I det følgende tar vi utgangspunkt i beskatningen av investorer i et verdipapirfond, kontra beskatningen av investorer i et alternativt investeringsfond organisert som et selskap som tilsvarende et norsk aksjeselskap. Vi avgrenser således mot alternative investeringsfond som anses som transparente enheter for norske skatteformål (for eksempel utenlandske limited partnerships som oppfyller nærmere bestemte vilkår).

Utgangspunkt

For å forstå forskjellene i beskatningen av investorer i verdipapirfond og andre typer fond, er det viktig å forstå et grunnleggende trekk ved skattesystemet i Norge. I Norge har vi i dag forskjellige regler og skattesatser ved beskatning av aksjeinntekter og andre inntekter, slik som renteinntek-

ter. Reglene og satsene varierer også avhengig av om investoren er en person eller et selskap.

Forskjellene kan illustreres som følger (satser fra 2019):

Inntektstype	Selskap	Person
Aksjeinntekt innenfor fritaksmetoden (utdeling/gevinst)	0,66 % / 0 %	31,68 %
Aksjeinntekt utenfor fritaksmetoden (utdeling/gevinst)	22 % / 22 %	31,68 %
Renteinntekt	22 %	22 %

Avkastningen fra et alternativt investeringsfond som tilsvarende et norsk aksjeselskap, anses fullt ut som aksjeinntekt for investorene. Avkastning fra et verdipapirfond kan på den annen side anses helt eller delvis som aksjeinntekt og helt eller delvis som renteinntekt, avhengig av i hvor stor grad fondet er investert i aksjer.

Særreglene for beskatning av investorer i verdipapirfond

Frem til 2016 ble all avkastning fra verdipapirfond som eide minst én aksje, beskattet som aksjeinntekt. Dette gjorde det mulig å omgjøre avkastning fra renteinstrumenter til aksjeinntekt ved å legge dem i et kombinasjonsfond som eide én aksje. Dette var særlig gunstig for selskapsinvestorer omfattet av fritaksmetoden, som investerte i et utenlandsk kombinasjonsfond fritatt for skatt i hjemlandet. Investoren kunne da oppnå at det verken skjedde beskatning av inntekten som renteinntekt på fondsnivå eller investornivå. Reglene ble endret i 2016 og under dagens regler ser man i større grad enn før på hvordan verdipapirporteføljen til verdipapirfondet faktisk er sammensatt.

Dagens regler om beregning av fondets porteføljesammensetning følger av skatteloven § 10–20 (4) og er et tema for seg selv. Dette berøres ikke nærmere i denne artikkelen. Det sentrale for denne artikkelen er at avkastningen som etter skatteloven § 10–20 tilskrives fondets aksjeandel, beskattes som aksjeinntekt, mens avkastningen som tilskrives fondets andel av andre verdipapirer beskattes som renteinntekt. Som aksjer regnes i forbindelse med fastsetting av fondets aksjeandel kun investeringer i faktiske aksjer og selskapsandeler, ikke investeringer i derivater.

For beregningen av fondets aksjeandel er det innført en sjablongregel (80/20-regelen), som medfører at aksjeandelen skal anses som 100 %/0 % dersom faktisk aksjeandel er over 80 %/ under 20 %. I tilfeller hvor fondets aksjeandel ligger i intervallet 20 %-80 %, er den faktiske aksjeandelen til fondet bestemmende for beskatningen.

Det er verdt å merke seg at tidspunktet for beregning av aksjeandel og anvendelsen av sjablongreglene varierer avhengig av om det er snakk om avkastning i form av gevinst eller utdeling fra fondet, men vi går ikke nærmere inn på dette her.

I det følgende vil vi se på hvordan disse særreglene for beskatning av avkastning fra verdipapirfond slår ut sammenlignet med de generelle reglene for beskatning av avkastning fra et alternativt investeringsfond.

Beskatning av selskapsinvestorer

For selskapsinvestorer i et alternativt investeringsfond som tilsvarer et norsk aksjeselskap, vil all avkastning anses som aksjeinntekt. Dersom investoren er et selskap som er subjekt under fritaksmetoden, betyr det at det må vurderes om fondet er objekt under fritaksmetoden (vilkårene for dette er det redegjort for ovenfor). Dersom det er tilfellet, er avkastning fra fondet skattefrit med unntak av at utdelinger skattlegges med en effektiv skattesats på 0,66 %. Dersom investoren realiserer et tap på investeringen i fondet, er dette tapet ikke fradragsberettiget. Hvis fondet ikke er objekt under fritaksmetoden, beskattes avkastning med den alminnelige skattesatsen på 22 %, og tap er fradragsberettigede.

For selskapsinvestorer i et verdipapirfond, bør det først undersøkes om fondets aksjeandel er over eller under 20 %. Dersom aksjeandelen er under 20 %, vil all avkastning etter 80/20-regelen beskattes som renteinntekt og fritaksmetoden er ikke relevant. Dersom aksjeandelen er minst 20 % (men ikke over 80 %), beskattes den delen av avkastningen som etter skatteloven § 10–20 (4) tilskrives fondets aksjeandel som aksjeinntekt, på samme måte som beskrevet i avsnittet ovenfor. Det må dermed tas stilling til om fritaksmetoden kommer til anvendelse. Avkastning som etter skatteloven § 10–20 tilskrives fondets andel av andre verdipapirer, beskattes på den annen side med 22 %. Dersom aksjeandelen er over 80 % (slik at all avkastning etter 80/20-regelen skal anses som aksjeinntekt), blir beskatningen av investoren den samme uavhengig av om den har investert i det alternative investeringsfondet eller i verdipapirfondet.

Forutsatt at fritaksmetoden kommer til anvendelse, er det for selskapsinves-

torer mest gunstig at avkastningen anses som aksjeinntekt. Slike investorer vil dermed kunne ha interesse i at fondet ikke klassifiseres som et verdipapirfond, slik at all avkastning anses som aksjeinntekt.

Beskatning av personlige investorer

For personlige investorer i et alternativt investeringsfond som tilsvarer et norsk aksjeselskap, vil all avkastning anses som aksjeinntekt. For slike investorer gjelder imidlertid ikke fritaksmetoden, men den såkalte aksjonærmodellen. Aksjonærmodellen innebærer at avkastning fra investeringer skal oppjusteres med faktoren 1,44 før den beskattes med satsen 22 % (som gir en effektiv skattesats på 31,68 %). Samtidig gis det fradrag for eventuelle tap (tapet oppjusteres også med faktoren 1,44). Et annet forhold, som ikke belyses i tabellen ovenfor, er at personer også opparbeider skjermingsfradrag på sine aksjeinvesteringer.

For personlige investorer i et verdipapirfond beskattes avkastning på fondets aksjeandel etter aksjonærmodellen (som beskrevet i avsnittet over), mens avkastning på fondets andel av andre verdipapirer beskattes som renteinntekt med 22 %. Skjerming opparbeides kun på den delen av investeringen som anses som en aksjeinvestering. Som for selskapsinvestorer blir beskatning av avkastning fra det alternative investeringsfondet og verdipapirfondet lik dersom fondets aksjeandel er over 80 % (ettersom all avkastning da anses som aksjeinntekt som skattlegges etter aksjonærmodellen).

For personlige investorer vil det være mest gunstig at avkastningen anses som renteinntekt. Slike investorer vil dermed ha interesse i at fondet klassifiseres som et verdipapirfond, dersom det medfører at hele eller deler av avkastningen beskattes som renteinntekt.

Eksempler på forskjell i beskatningen

For å illustrere forskjellene det er redegjort for ovenfor, vil vi i det følgende

gi noen eksempler på hvordan beskatningen av fondet og investorene kan variere avhengig av om fondet klassifiseres som et verdipapirfond eller ikke. I eksempel 4 gjøres det også en sammenligning av beskatningen av et norsk verdipapirfond kontra et utenlandsk verdipapirfond.

Eksempel 1 – norske fond investert hovedsakelig i renteinstrumenter

I det første eksempelet ser vi for oss to norske fond, et verdipapirfond og et alternativt investeringsfond organisert som et norsk aksjeselskap. Begge fondene er hovedsakelig investert i renteinstrumenter, men har en aksjeandel på 15 % gjennom hele sin levetid.

Ved beskatning av avkastning fra verdipapirfondet vil inntekten, grunnet 80/20-regelen, fullt ut beskattes som renteinntekt. Det betyr at investoren skattlegges med 22 % uavhengig av om denne er et selskap eller en person. Slik beskatning av investorene innebærer også at fondet som sådant får fradrag for utdelinger i sin helhet, selv om det kun er inntektene fra renteinvesteringene som anses som skattepliktig inntekt (fondet vil således opparbeide et skattemessig underskudd). Inntekt fra aksjeinvesteringene skattlegges etter fritaksmetoden og fritaksregelen.

Ved beskatning av avkastning fra det alternative investeringsfondet blir situasjonen en helt annen. Den underliggende porteføljen har ingen betydning og avkastning beskattes fullt ut som aksjeinntekt. For selskapsinvestorer betyr dette tilnærmet skattefrihet (grunnet fritaksmetoden), mens for personlige investorer betyr det skattlegging med den forhøyede eierskatten på 31,68 % (med fradrag for skjerming). Fondet som sådan vil skattlegges med 22 % for alle renteinntekter (uten fradrag for utdelinger), mens inntekter fra aksjene skattlegges etter fritaksmetoden.

Hadde aksjeandelen isteden vært over 80 %, ville beskatningen av investorene vært lik i begge fond, ettersom avkastning på andelen i verdipapirfon-

det fullt ut ville vært ansett som aksjeinntekt. Videre ville begge fond blitt skattlagt for renteinntektene uten fradrag for utdelinger. Inntekter på aksjene ville for begge fond blitt skattlagt under fritaksmetoden, men verdipapirfondet kunne i tillegg anvendt fritaksregelen.

Eksempel 2 – norske kombinasjonsfond

I neste eksempel er fondene organisert som i eksempel 1, men de er isteden investert 50 % i aksjer og renteinstrumenter.

Ved beskatning av avkastning fra verdipapirfondet vil halvparten av inntekten anses som aksjeinntekt mens den andre halvparten anses som renteinntekt. For selskapsinvestorer vil dermed halvparten av avkastningen være fritatt under fritaksmetoden, mens den andre halvparten beskattes med 22 %. For personer beskattes halvparten med 31,68 %, mens den andre halvparten beskattes med 22 %.

Ved beskatning av avkastning fra det alternative investeringsfondet er situasjonen den samme som i eksempel 1.

Beskatningen på fondsnivå følger samme prinsipper som i eksempelet ovenfor, men verdipapirfondet vil bare få fradrag for 50 % av utdelingene.

Eksempel 3 – norsk og utenlandsk verdipapirfond investert hovedsakelig i aksjer

I neste eksempel ser vi for oss to fond som klassifiseres som verdipapirfond, et norsk og et utenlandsk. Begge fond er omfattet av fritaksmetoden og har en aksjeandel på 85 % gjennom fondets levetid.

Beskatningen av investorene blir lik i begge fond. Grunnet 80/20-regelen beskattes all avkastning fra verdipapirfondet som aksjeinntekt.

En viktig potensiell forskjell her er beskatningen på fondsnivå (som dermed påvirker hvor mye fondet har å dele ut til andelshaverne). Det norske fondet følger norske skatteregler, og er skattepliktig for sine renteinntekter.

Frdrag for utdelinger gis kun i den utstrekning denne beskattes som rente hos investoren, og det skjer ikke her, grunnet 80/20-regelen.

Utenlandske fond vil i mange tilfeller ha fullt skattefritak, uavhengig av hvordan avkastningen skattlegges på investorens hånd. Investering i slike utenlandske fond vil dermed gi norske investorer en høyere avkastning enn i et tilsvarende norsk fond, noe som gir dem et konkurransefortrinn.

Eksempel 4 – utenlandske fond investert i aksjer i lavskatteland utenfor EØS

I det siste eksempelet ser vi for oss to utenlandske fond hvor det ene klassifiseres som et verdipapirfond for norske skatteformål, mens det andre er et alternativt investeringsfond som anses å tilsvare et norsk aksjeselskap. Begge fond er omfattet av fritaksmetoden og er fritatt for skatt i hjemlandet. Fondene investerer kun i aksjer i selskaper hjemmehørende i lavskatteland utenfor EØS.

I dette eksempelet beskattes også all avkastning som aksjeinntekt. Dette illustrerer et viktig poeng, selv om en ved beskatning av avkastning fra verdipapirfond ser på fondets underliggende portefølje, så ser man ikke på hvilke aksjer fondet eier. Det er kun forholdstallet mellom aksjer og andre verdipapirer som er relevant.

Det har dermed ingen betydning hvilket land selskapene fondet er investert i er hjemmehørende. Siden fondet er et eget skattesubjekt, gjøres vurderingen av om avkastning fra fondet er omfattet av fritaksmetoden på fondsnivå, uavhengig av om fondet er et verdipapirfond eller et alternativt investeringsfond.

For den typen fond som er beskrevet her, vil som regel problemstillingen isteden være om fondet er omfattet av fritaksmetoden. Grunnet kravet om eierandel på 10 % ved investeringer utenfor EØS må som regel fondet være etablert innenfor EØS for at fritaksmetoden skal være aktuell, og siden fondet er fritatt for beskatning i

hjemlandet, vil dette gjerne anses som et lavskatteland. Spørsmålet blir dermed om fondet er reelt etablert innenfor EØS.

Hvilken klassifisering er mest fordelaktig for investorene?

Basert på eksemplene ovenfor kan man spørre seg – vil det ikke alltid lønne seg å investere i et fond som ikke klassifiseres som et verdipapirfond dersom man er en selskapsinvestor (forutsatt at fritaksmetoden kommer til anvendelse), og alltid lønne seg å investere i et fond som klassifiseres som et verdipapirfond dersom man er en personlig investor?

Dersom man kun ser på skattereglene, er dette i utgangspunktet riktig. Selskapsinvestorer slipper ved investering i et verdipapirfond å ta stilling til om deler av inntekten beskattes som rente og som personlig investor vil det være fordelaktig om mest mulig av avkastningen beskattes som rente.

Her må man ikke glemme at eksemplene også viser at beskatningen i en del tilfeller blir lik, uavhengig av hvordan fondet klassifiseres (når fondet hovedsakelig er eksponert i aksjer). Videre er jo poenget nettopp at det ikke bare ved beskatningen er forskjell på verdipapirfond og alternative investeringsfond. Grunnet kravet om innløsningsadgang kan for eksempel verdipapirfond være å foretrekke for investorer som ønsker å eksponere seg mot aksjer, men samtidig sikre at investeringen er likvid.